

ALEXANDER III

PONTIFEX ROMANUS

NOTITIA HISTORICA

(Mansi, Concil., XXI, 865)

Alexander tertius, Rolandus nominatus, patria Senensis, legatione ad Fridericum imper. ob non vindicatam injuriam Londinensi episcopo illatam functus, ex cardinale presbytero tituli S. Marci a viginti tribus cardinalibus (quorum nomina recensentur in epistola ad Fridericum imp. quam recitat Radevicus lib. II, cap. 53 [vide infra]), electus est pontifex anno Domini 1159, tempore Friderici imp. Contra eum in schismate a tribus duntaxat cardinalibus electus est Octavianus quidam, natione Romanus, cardinalis presbyter, Victor tertius deinceps appellatus. Imperator, qui tunc Cremonam obsidione premebat, ab utraque parte per litteras, quæ recitantur apud Radevicum lib. II, hac de re certior factus, utrunque Papiam venire jussit, eorum dissidia componenda ibidem promittens. Cui ordinationi cum Alexander parere nollet, indignatus Fridericus, in partes Victoris factus est inclinatus. Alexander autem tali accepto responso in Franciam abiit, ubi concilio in Clarononte habito Fridericum et Victorem excommunicavit. Interim Fridericus Mediolanum tertio expugnatum diruit et solo æquavit, tria Magorum corpora Reinoldo Coloniensi archiepiscopo donavit, qui et eadem Coloniae transtulit, ut videre est in epistola ejusdem ex antiquissimo manuscripto codice Sigeburgensis monasterii accepta, quam hic subjungo :

« REINOLDUS Dei gratia sanctæ Coloniensis Ecclesiæ electus et Italæ archicancellarius, dilectissimis in Christo filiis et amicis, H. majoris ecclesiæ Coloniensis præposito, PHILIPPO decano, cunctisque prioribus, et universo clero, omnibusque in beneficiatis ministerialibus beati Petri ac sanctæ Coloniensis Ecclesiæ, universisque burgensibus almæ urbis Coloniae, salutem et affectuosum obsequium, cum intus dilectionis plenitudine.

« Insinuamus dilectionis vestræ universitati quod ex.... ardentissimi nostri desiderii felix jam, C. per Dei gratiam adepti sumus initium. Beneigna enim domini nostri serenissimi imperatoris Friderici accepta licentia, cum gratia ac dilectionis ejus plenitudine ab ipso gaudenter dimissi, et egregiis ac tantis donis, quorum nulla in terrenis esse potest æstimatio, excellenter sumus honorati. Inter cætera enim liberalitatis suæ benelicia, quæ in nos affluentissime contulit, nunc tria nobis munera donavit pretiosissima: videlicet corpora insignia beatissimorum trium Magorum ac Regum, qui primitiæ gentium, in typum ac præsagium futuræ

ex gentibus Ecclesiæ, jacenti adhuc Christo in præsepi munera pretiosa obtulerunt. Quorum videlicet nobilissima corpora, omnique veneratione dignissima, Mediolani in ecclesia Beati Eustorgii confessoris atque pontificis solemniter ac gloriose fuere recondita. Insuper etiam Deo præduce ad vos perferimus corpora sanctissimorum martyrum Naboris et Felicis, ut inæstimabili et incomparabili hoc thesauro super aurum omnemque lapidem pretiosum diligendo sacratissima Ecclesia civitasque Coloniensis felicissime ditetur ac perpetualiter decoretur. Nos siquidem, quia suspecta est via per inimicos vestros ac nostros, iter nostrum per Burgundiam ac Gallias usque ad vos disposuimus, præsentemque nuntium a Vercellensi civitate in Idus Junii præmisimus, ea diè versus Taurinum et versus Alpes montis Cinisii, cum prædictis sacratissimis ac venerabilibus reliquiis ecelerime procedentes. Ideoque sincerissimam vestram dilectionem intime rogamus et commoneamus in Domino, quatenus ad condignam tantorum munerum susceptionem ea qua nostis, et qua de vobis confidimus, devotione ac solemnitate præparemini; Dominum Deum quoque affectuosissime pro nobis sine intermissione deprecemur, ut una cum ipsis ad honorem ac gloriam nominis sui, et ad perpetuam omnium vestrum ac totius patriæ salutem, salvos, incolumes et illæsos nos vobis dignetur remittere. »

Eadem confirmantur ex quodam instrumento donationis per Philippum archiepiscopum Reinoldi successorem capitulo factæ, quod ex archivo metropolitæ ecclesiæ Coloniensis fideliter per me descriptum hic subjungo :

« In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis PHILIPPUS.... Coloniensis archiepiscopus sanctæ Ecclesiæ filiis presentibus et futuris in perpetuum.

« Ea quæ propter salutem animarum devotarum sancte in ecclesias conferuntur, quanto majorem a Deo expectant remunerationem, tanto magis est dignum ut justæ confirmationis firmum robur accipiant. Ex relatu plurium intelleximus, quod noster antecessor piæ recordationis Reinoldus archiepiscopus, eleemosynas, quæ ad sancta regum corpora offeruntur, sicut et ipsos reges, majori ecclesiæ in Colonia contulerit, laudabili consideratione motus, ut ubi sanctissimi reges corporaliter quiescerent, et in majori haberentur veneratione, ibi de oblationibus eorum justa et be-

nigna consolatio ad canonicos perveniret. Nos factum prænominati archiep. commendatus, et habemus ratum, et qua possumus et debemus confirmamus auctoritate. Ne vero in posterum hoc quod juste factum est mutari queat, id ipsum, quod nos videbamur habere in oblationibus regum, coram multis super altare Beati Petri ecclesiæ majori dedimus : fratribus ejusdem concedentes liberam potestatem ordinandi de ipsis elemosynis ad supplementum præbendarum suarum, prout poterimus diligentius et melius. Post solemnem donationem a nobis factam, sicut justum fuit, factum nostrum hanc confirmamus, ut, si quis in posterum ausu temerario in contrarium moveretur, hanc se sciret obligatum esse, et subjectum maledicto excommunicationis. Jussimus etiam hanc chartam conscribi, et nostro muniri sigillo, ut ex scripti inspectione, ea quæ juste sunt facta et fideliter expressa, ad posterorum notitiam transmittentur.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis 1189. Testes istorum sunt isti major præpositus et archidiaconus. Adolphus decanus major et archidiaconus, etc.

Franciæ regem monuit imperator, ut ad concilium per se indictum venire dignaretur, secumque Alexandrum adduceret. Quod cum Alexander iterum facere recusaret, Fridericum magis ac magis ira inflammatum in se commovit. Proinde Victorem in Italiam mox subsecutus præmittit, eoque Luca defuncto, Guidonem Cremensem antepapam successorem substituit. Alexander omnium consensu Romam vocatus, ab omnibus summa cum lætitia recipitur.

Eodem tempore Cisalpinæ Galliæ populi in imperatorem arma corripuiunt, qui proinde in Italiam denuo revertitur. Dumque hæc agerentur, Constantinopolitanus imperator omnem opem et auxilia per legatos obtulit pontifici, si imperium annis su-

A perioribus divisum vicissim unire dignaretur. In Anglia pro immunitate Ecclesiæ martyrii coronam subiit Thomas Cantuariensis episcopus. Regem Angliæ de occiso martyre innocente diffamatum legatū Angliæ pontificem convenientes a nece sancti martyris immunem esse allegarunt. Post mutam inquisitionem ad extremum his conditionibus regem absolvit, ut is a pontifice et successoribus ejus titulum regni agnosceret. Sanctum vero Thomam, evidentissimis miraculis clarissimum, in numerum sanctorum retulit.

Cumque pontifex in dies gravius ab imperatore vexaretur et inquietaretur, Venetias se contulit; ibique imperatorem, ad oscula pedum pontificiorum se demittentem, nullius arrogantis dicti factique asperioris interventu, citra capitis imperatorii pedibus prostrati conculcationem (quam humillimo pontifici injuriose affingunt hæretici), in gratiam, pacem et unionem Ecclesiæ recepit. Eum honorem quem Constantinus Magnus ille imperator, longe potentior et sanctior, Silvestro Christi vicario exhibuit, quinque alii Francorum et Anglorum reges huic aliisque pontificibus detulerunt (nimirum ut pontifici ab officio stratoris essent), Fridericus imperator merito pontifici optimo exhibuit: adeoque non immerito pontifex eundem exemplo auctoritatorum suorum acceptavit. Ut vero caput imperatoris ad pedes suos demissi obtriverit, simulque dixerit: *Super aspidem et basiliscum ambulabis*, etc., sicut ab humilitate pontificis ita ab omni fide plane est alienum. Post pacem initam, Venetiasque multis privilegiis donatas, pontifex Romam veniens, magno omnium gaudio susceptus fuit. Cumque œcumenicum Lateranense concilium pro schismatibus extirpandis, Saracenis impugnandis, moribusque Ecclesiæ reformandis, celebrasset, obiit anno Domini 1181, cum sedi apostolicæ annis viginti et uno atque diebus novemdecim præfuisset.

ALEXANDRI III PAPÆ

VITA

AUCTORE CARDINALI DE ARAGONIA.

(MURATORI, *Script. Ital.*, III, 1, 448.)

Alexander III, natione Tuscus, patria Senensis, ex patre Raynuto, qui Rolandus, presbyter cardinalis titulo S. Marci, et apostolicæ sedis cancellarius, sedit annis xviii [xxi]. Qui cum esset in Ecclesia Pisana clericus magni nominis, et charus haberetur ab omnibus atque receptus, ad hanc Romanam Ecclesiam vocatus est a beato Eugenio, quem ubi, Deo auctore, cognovit idoneum, primo in diaconum sanctorum Cosmæ et Damiani, deinde in titulo Sancti Marci presbyterum ordinavit; et tandem, quia semper de bono crescebat in melius, cancellarium apostolicæ sedis constituit. Erat enim vir eloquentissimus, in divinis atque humanis Scripturis sufficienter instructus, et in eorum sensibus subtilissima exercitatione probatus; vir quoque scholasticus et eloquentia polita facundus, vir siquidem prudens, benignus, patiens, misericors, miles, sobrius, castus, et in elemosynarum largitione assiduus, atque aliis operibus Deo placitis

C semper intentus. Ideoque fecit eum Dominus crescere in plebem suam, et dedit ei sacerdotium magnum (Eccl. xlv). Igitur, sepulto Adriano papa, episcopi et cardinales tractaturi de substituendo sibi pastore, 11. Nonas septembris in beati Petri ecclesia pariter convenerunt, et per trium dierum spatium ad invicem de ipsa electione, sicut moris est, pertractantes, tandem omnes, quotquot fuerunt, præter Octavianum titulo Sanctæ Cæciliæ, Joannem titulo Sancti Martini, et Guidonem titulo Sancti Callixti, presbyteros cardinales, in personam jam dicti Rolandi cancellarii, auctore Domino, unanimiter concordarunt, et invocata Spiritus sancti gratia, in eum, assentiente clero et populo, in Romanum pontificem Alexandrum papam III nominarunt et elegerunt. Duo autem, quos prænomina- vimus, Joannes et Guido, intendentes ad Octaviani electionem, secundario eum procaciter nominarunt. Tunc episcopus Ostiensis, una cum Alba-